

„САМОТЕН ВОИН НА ПРОФИЛАКТИКАТА“
(ЗА КНИГАТА „ПРОСВЕЩЕНИЕ И ЗДРАВЕ“ И НЕЙНИЯ АВТОР)

Невяна Фесчиева

“THE LONELY SOLDIER OF PREVENTION”
(FOR THE BOOK “ENLIGHTENMENT AND HEALTH” AND ITS AUTHOR)

Nevyana Feschieva

РЕЗЮМЕ

Представени са статии създадени през 20-те и 30-те години на 20 век, печатани в периодични научни и популярни издания (вестници и медицински списания) от д-р Димитър Гошев, събрани и издадени в самостоятелна книга „Просвещение и здраве“, 2019 г. Доктор Гошев (1899-1982) е завършил медицина във Виена през 1926 г. и е посветил живота си на профилактичната медицина в епохата на драматични за българското здравеопазване събития.

Ключови думи: д-р Димитър Гошев, профилактична медицина, борба с епидемии

SUMMARY

Presented are articles written in the 1920s and 1930s of the twentieth century, printed in periodic scientific and popular publications (newspapers and medical journals) by Dr. Dimitar Goshev, collected and published in a stand-alone book “Enlightenment and Health” in 2019. Doctor Goshev (1899-1982) studied medicine in Vienna, where he graduated in 1926 and dedicated his life to preventive medicine in the era of dramatic events for the Bulgarian healthcare system.

Keywords: dr Dimitar Goshev, preventive medicine, epidemics control

Така бихме могли да определим автора на книгата „Просвещение и здраве“ (2019 г.) д-р Димитър Гошев. Макар и издадена в наши дни, тя съдържа, както е отбелязано в подзаглавието, статии и реферати, писани през 20-те и 30-те години на 20-и век. Адресирани към широка читателска аудитория, поместени в централния и регионален печат, те имат основна цел да просвещават и издигат здравно-културното ниво на населението. Особено силно са представени тези, посветени на мерки, обществени и лични, за предпазване от най-разпространените по онова време, често фатални, заболявания. Грижливо подредени и датирани от автора си, но без послание към наследниците, статиите прекарват дълго време след неговата смърт в един стар гардероб. От внимателното им съхранение личи, че д-р Гошев е ценял тази своя просветителска дейност, но не се е надявал на нейното възкресяване. Първият съвременен читател на неговите статии е дъщеря му, д-р Емилия Гошева, специалист по вътрешни болести и ендокринология. Тя е изненадана от мащаба и разнообразието на публикационната му активност, която върви едновременно с обичайните лекарски задължения, нередко протичащи в драматична борба с епидемични болести, сред хора с лош бит и ниска здравна култура. Посещава някои от местата, където е работил д-р Димитър Гошев и открива добрите следи, които той е оставил в Санаториума-Минерални бани във Вършец, в Тубдиспансера в Търговище. Тя не само дарява

запазени от баща ѝ снимки, предмети, документи, свързани с тези институции. От Регионалния исторически музей-Търговище, в лицето на д-р Тоня Любенова, тя получава подтик и помощ да събере и издаде бащиното писмено наследство. Така се ражда книгата „Просвещение и здраве“, посветена на 120 години от рождението на д-р Димитър Гошев, предназначена за библиотечно ползване. Изрезките от стари вестници вече не са семеен спомен, а свидетелство на отминало време, от което се редят разкази за живота, здравето и здравеопазването в България в периода между двете световни войни. Съставителката д-р Гошева е систематизирала статиите в осем глави: Медицинска просвета (с акцент върху ролята на учителите, особено в селата, както за здравната просвета на учениците, така за разпознаване на симптоми на важни заболявания в училищна възраст, за да могат учениците от много села и градчета без лекар да бъдат насочени към медицински специалист); Хигиена (лична, на жилището, облеклото, училището, на работните помещения, чистота на въздуха); Профилактика (на рахита, на инциденти-удавяне, слънчев удар, на хроничните оловни отравяния, на ендемичната гушавост, грижи за здрави зъби); Човешкия организъм (сърце, човешки ръст, сън и безсъние, остаряване, глад и гладуване, самоубийства); Жената (биологични и социално-психологични въпроси); Инфекциозни болести (петнист тиф, кореман тиф, скарлатина, дизентерия, бяс, еризипел, туберкулоза,

дифтерит); Тумори; Венерически болести (предпазване, симптоми, лечение). Широка е тематичната палитра на здравно-просветната дейност на д-р Гошев. В контекста на възгледа за триединство на здравето бихме могли да обобщим, че той се докосва и до трите страни на здравето - биологична, социална и психологична. Посланията към читателите обикновено са кратки, информативни, поднесени внимателно, подкрепени с научни доказателства, примери от живота и споделен опит от лекарската практика. Написани на ясен, разбираем език, те имат шанса да въздействат върху личното поведение на индивида. Много често д-р Гошев, със статистически данни, показва мястото на България по даден проблем сред другите европейски народи, но не за да утвърждава чувство за малоценност, а за да привлече общественото внимание за търсене на пътища за положителна промяна.

Съвсем логично е да си зададем въпроса от къде авторът на тези послания - есета черпи познания, сили, опит, вдъхновение. Неговите корени са в някогашния български град Кукуш (територията му днес е в Гърция), където е роден в навечерието на XX век, на 19.11.1899 г. като второ от общо шестте деца на Тено и Вяра Гошеви. На 7 години малкият Димитър претърпява операция по повод на остеомиелит и цял живот му се налага да ходи с бастун и с ортопедична обувка, повдигаща петата на скъсения с 7 см. крак. Още по-големи прежеждия очакват него и семейството му след опожаряването на Кукуш по време на Междусъюзническата война, когато заедно с хиляди български семейства стават част от „бежанската армия“ тръгнала към България. Започват новия си живот на бежанци в София, квартал „Разсадника“. Всички от семейството работят, Димитър - също, но преди всичко е способен, усърден ученик. Междувременно, през 1917/18 г. е доброволец в Първата световна война. Завършва гимназия, допълнително се явява на матури по латински и история, което му открива пътя към университетите в Европа. Тогава Тано Гошев събира цялото семейство и пита: „Дали да купим къща или да пратим Димитре да учи?“ [1]. Всички са за образованието на младежа и през 1920 г. той става студент по медицина във Виенския университет. Материалната оскъдица на студентския живот се компенсира от съприкосновението със знаменитата Виенската медицинска школа, от възможността за творчески занимания в богатата Университетска библиотека, от контактите в студентското научно дружество, на което Димитър е подпредседател. Там той подготвя и изнася пред студентите научни реферати, между които на теми: „Смъртта“, „Геният и лудия“, „Жлезите с вътрешна секреция и душевният живот на човека“. По-късно ги представя и пред

студенти от Софийския университет. След дипломирането си през юли 1926 г. започва лекарската си кариера в България като волонтиер в Александровска болница, скоро става градски лекар в Банско, после участъков лекар в с. Сатовча, Неврокопско, (дн. Гоце Делчевско). Поради възникнала епидемична обстановка Дирекция Народно здраве (ДНЗ) го командирова в Неврокоп и по-късно в с. Белица, Разложка околия. Почти 2 години младият лекар е на преден пост в опазване на здравето на населението в тази част на Югозападна България. Развива успешна противоепидемична дейност в огнищата на петнист тиф, издирва болните, въвежда строги мерки - обезвъшчаване и карантина, епидемията е своевременно ограничена. Справя се бързо с епидемия от коремен тиф в гр. Неврокоп, инициира и лично извършва трикратно ваксинация на всички 1300 ученици и на 1500 души от населението. Изнася беседи за предпазване от заразните болести във всяко населено място. Разработва, отпечатва и разпространява информационно-инструктивни материали за поведение при възникнала епидемия от петнист тиф. Импровизира болница с 14 легла в Белица за болните от петнист тиф, лекува ги и прави научни наблюдения върху протичането на заболяването. Като участъков лекар в с. Сатовча е много активен в здравната просвета сред учениците - „държи сказки“ за предпазване от заразни болести, за личната и училищна хигиена във всяко от 14-те села на общината. Сблъсква се с ниско ниво на хигиена в района, с опасно за епидемии невежество на хората - факти, които още повече мотивират здравно-просветителската му активност. Даже, само беглият поглед върху дейността на младия лекар в този бурен период, ни убеждава, че той е напълно искрен, когато в своето „животописание“ през 1929/30 г. пише: „Интимната ми мисъл за сказки и статии е била здравната просвета, предпазната медицина и медицински познания за опасните болести. Мое дълбоко убедено желание е да се занимавам с научна и предпазна медицина“ [2]. Макар да не са открити данни за каква позиция е кандидатствал д-р Гошев и причините, поради които не я заема, този период на справяне с епидемии е звезден миг в неговия професионален живот. Продължава да съвместява лекарска практика (Харманли, Вълчидръм, Ломско) с писане и публикуване на статии по актуални медицински въпроси. Продължава да следи научната медицинска литература и да запознава читателите с най-важните новости в нея.

Включването през 1939 г. в курс за ръководители на противотуберкулозни диспансери напълно съответства на професионалната и емоционалната нагласа на д-р Гошев да се посвети на общественото здраве. От 1939 г. до февруари 1945 г. той е

на работа в Търговище, където се утвърждава като авторитетен лекар. Но най-значимото му обществено и професионално постижение през този втори звезден период е разкриването и управлението на Околийския противотуберкулозен диспансер - Търговище.

От първия отчет на диспансера (от 18.06.1941 г. до края с. г., отпечатан със съкращения в настоящия брой на СМ) личи огромната профилактична и лечебна работа извършена от д-р Гошев, неговата инициативност да обединява лечебна дейност със социално застъпничество за подобряване условията на живот на туберкулозно болните и така на практика да осъществява идеите на диспансеризацията - мощно средство в борбата с туберкулозата. Той намалява темпа на публикациите в печата, но е много активен в публичните лекции, масово посещавани от жадните за просвещение граждани на Търговище. Един кратък епизод в бурните месеци след 09. 09. 1944 г. става причина д-р Гошев със семейството си да напусне града и се отправи към София. През януари 1945 г. той е арестуван по неизвестни причини и след 20 дни освободен без никакви последици, освен...огорчението, че неговата посветеност на „народното здраве“ може да бъде помрачена от случайни фактори. В София

той е лекар на Държавната печатница, Застрахователния институт, има и частна практика до нейната забрана през 1973 г. Медицинската наука върви стремително напред, а желанието на д-р Гошев да бъде в крак с новите ѝ постижения не секва. Задълбочен в чуждестранните списания, които продължава да получава безплатно, с червен молив в ръка да отбелязва важното и полезното – така го помнят неговите близки до края на живота му през 1982 г. Профилактиката в България е вече утвърден приоритет и дейците ѝ не са самотни нейни воители, какъвто е бил Димитър Гошев.

Но всеки, който се интересува от историята на лекарската професия у нас, трябва да знае, че такива лекари като д-р Гошев, всеотдайни, високо образовани, привързани към науката са прокарвали нови пътища, дали са основа на предпазната медицина. И не на последно място, давали са пример на служене на сакралното Просвещение, необходимо във всички епохи и общества.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Любенова Т. За автора и неговите статии В: Просвещение и здраве, 2019, съст. Е. Гошева, 3-5.
2. Гошев Д. Просвещение и здраве, 2019, 13-15.